

การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม : ความสำเร็จองค์กรอย่างยั่งยืน

สุภัทสร ทวีจันทร์

Social Responsibility and Environmental Accounting: Corporate Sustainability Approach

Suphatsorn Thaweechan

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ 33000

Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University, Sisaket, 33000, Thailand.

* Corresponding author. E-mail address: Dr.Suphatsorn@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการบัญชีที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เป็นวิวัฒนาการทางการบัญชีแขนงหนึ่งที่นักบัญชีสมัยใหม่ได้พัฒนาขึ้นมา เพื่อรายงานเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์อันเกิดจากกิจกรรมขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งที่เป็นข้อมูลด้านการเงินและข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เนื่องจากผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญต่อภาพลักษณ์องค์กรที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำมาตรวจสอบและควบคุมอย่างจริงจัง หากการบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมมีมาตรฐานกำหนดระบบที่ชัดเจน เหมาะสม จะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยในการปรับปรุงระบบบัญชีได้ เนื่องจากระบบบัญชีที่มีอยู่สามารถรองรับได้เพียงต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง หรือรายการที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอนในการที่กิจการจะได้รับหรือเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเท่านั้น หากองค์กรสามารถบริหารจัดการและนำเสนอต่อสาธารณชนได้ จะทำให้ผู้บริหาร ผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนผู้ถือหุ้น สามารถวางแผน วิเคราะห์ และตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ประกอบกับองค์กรสามารถสะท้อนถึงจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนขององค์กรต่อไป

คำสำคัญ: การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อม การเปิดเผยข้อมูล ข้อมูลด้านการเงินและไม่ใช้การเงิน

Abstract

Coincidentally, the social accounting disciplinary sciences from accounting system being indispensable factor element toward data disclosure reveal capability and environment. Also, this revolution of accounting is one of the integral part area dimensions from neo accountant official proliferation so long so as to report relevant with cost of production & utility advantage impact with organization activity and effect influential community. Significantly, financial data contributed with none relevance financial aspect on account of environment impact problem seriously in issue with corporate image culture. Essentially, the establishment of control and monitoring system initiated with rigid measurement; consequently, environment accounting system still pinpointed with necessary revised improvement of accounting system. According to accounting system has appeared which supported only actual cost and certain listing about benefit and non-benefit of economic. In the event if, organizations can management and presentation to public leading to executive, stakeholder and shareholder will be able to increase their planning, analytical, and decision making of economic. In additional, to reflects environment responsibility was important factor including survivor potentially sustainability of organization so far

Keywords: Social and Environmental Accounting, Disclosure Information, Financial and Non-Financial Information

บทนำ

ภายใต้สภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในหลายประเทศทั่วโลก ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์เป็นอย่างมาก การดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์กรธุรกิจพึงมีต่อสังคม ไม่เพียงแต่ความรับผิดชอบต่อคุณภาพสินค้าหรือบริการ ความรับผิดชอบต่อผลตอบแทนสวัสดิการ ความปลอดภัยของพนักงาน แต่ยังหมายถึงความรับผิดชอบต่อความเสียหายของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลเนื่องมาจากการผลิตสินค้าหรือการให้บริการ ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมจะส่งผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายเพื่อให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ความสำเร็จทางธุรกิจจึงไม่ได้วัดหรือประเมินเพียงแค่ผลประกอบการและตัวเลขทางการเงินเท่านั้น แต่ต้องดำเนินให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมที่มีต่อธุรกิจ เนื่องจากผู้บริโภคเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดถึงความอยู่รอดและความก้าวหน้าของธุรกิจที่จะเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต (ประธาน, 2548) ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อสังคม จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคธุรกิจต้องใส่ใจและตอบสนองต่อการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาหมอกควันทางอากาศ ปัญหาคูณภาพน้ำ ปัญหาขยะและกากพิษ ซึ่งมีผลกระทบในวงกว้างต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นปัญหาเชิงธุรกิจเนื่องจากส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบเชิงประสิทธิภาพการแข่งขัน คุณค่าด้านมูลค่าสินทรัพย์ หนี้สิน ต้นทุนธุรกิจจากความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นักบัญชีในฐานะผู้ทำหน้าที่จัดทำรายงานและตรวจสอบฐานะทางการเงิน ที่จะต้องเข้ามามีบทบาททั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยใช้การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมมาจัดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเนื่องจากผลกระทบของมลพิษและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทำให้เสียทั้งเวลาและงบประมาณเป็นจำนวนมากในการบริหารจัดการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เสียหายให้

กลับคืนสภาพเดิมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างจริงจัง ดังนั้น การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรและเป็นแนวทางสำหรับนักบัญชีที่จะได้นำวิชาชีพไปปรับใช้สังคม

การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในการบัญชีที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เป็นวิวัฒนาการทางการบัญชีแขนงหนึ่งที่นักบัญชีสมัยใหม่ได้พัฒนาขึ้นมา เดิมการบัญชีจะทำหน้าที่แค่จดบันทึกรวบรวม สรุป รายงานและเปิดเผยข้อมูลเชิงเศรษฐกิจในรูปของหน่วยเงินตราเป็นหลักเท่านั้น แต่ไม่ได้สะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของการดำเนินธุรกิจเชิงคุณภาพ (Guthrie and Boedker, 2006) ดังนั้น นักบัญชีสมัยใหม่ จึงพยายามเข้ามามีบทบาทในการกำหนดและสร้างรูปแบบวิธีการทางการบัญชีที่สะท้อนถึงการตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ ด้วยการค้นหามาตรการที่ก่อให้เกิดการปรับโครงสร้างรายงานทางการเงินแบบเดิม เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบด้านลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยการรายงานกิจกรรมทั้งหมดและหน้าที่ตามความรับผิดชอบต่อสังคมภายใต้การผสมผสานความสำเร็จของสังคมและสิ่งแวดล้อมของธุรกิจให้ผลทางการเงินและผลการดำเนินงานเป็นหน่วยเดียว (Elkington, 1997) โดยระบุรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจากระบบบัญชีแบบเดิมออกมาให้ได้ เพื่อนำเสนอข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติมที่แสดงถึงการตอบสนองต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเปิดเผยรวมไว้เป็นส่วนหนึ่งในรายงานทางการเงิน หรือเปิดเผยโดยแยกรายงานด้านสิ่งแวดล้อมต่างหาก เช่น รายงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รายงานสำนักบริหารของบริษัท รายงานสำหรับสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมและชุมชน เป็นต้น ก่อนที่สังคมจะพิจารณาตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจากระบบข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้อง ทันเวลาและตรงประเด็น

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมย่อมต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธุรกิจอีกมากทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลการเงินและไม่เกี่ยวกับการเงิน ทำให้การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทสำคัญใน 3 ระดับได้แก่

1. การบัญชีรายได้ประชาชาติ (National Income Accounting) เป็นตัววัดระบบเศรษฐกิจมหภาค เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมจะเข้ามาสัมพันธ์กับการบัญชีรายได้ประชาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นตัวเงิน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของประเทศ

2. การบัญชีการเงิน (Financial Accounting) เป็นการหาวิธีการในการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินต่อผู้ใช้งบการเงิน เช่น นักลงทุน ผู้ให้กู้ เจ้าหนี้ สถาบันการเงินและรัฐบาล การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงเข้ามาสัมพันธ์กับการบัญชีการเงินในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปี โดยปกติบริษัทมักจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของต้นทุนสิ่งแวดล้อม และหนี้สินสิ่งแวดล้อม (Simon et al., 2005)

3. การบัญชีบริหาร (Managerial Accounting) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนและตัดสินใจภายในองค์กร การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมจะเป็นข้อมูลที่ช่วยผู้บริหารในการประเมินผลการปฏิบัติงานและการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม (Grant and Perren, 2000)

สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว การส่งเสริมด้านการจัดการและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมล้วนแล้วแต่มีมาตรการที่เข้มงวดในการควบคุมเพื่อรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยจะต้องแสดงการเปิดเผยข่าวสารข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมในรูปแบบของงบแสดงมูลค่าเพิ่มการบัญชีทรัพยากรบุคคล การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อม รายงานของบริษัท รายงานภาษี และรายงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น ในกลุ่มประเทศ Nordic (เดนมาร์ก, ฟินแลนด์, ไอซ์แลนด์, นอร์เวย์ และสวีเดน) มีการจัดสรรงบประมาณประจำปีด้วยนโยบายการลดภาษีรายได้และเพิ่มภาษีสิ่งแวดล้อม ตลอดจนภาษีพลังงานให้มากขึ้น ดังเช่น ประเทศเดนมาร์ก รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมโดยกำหนดนโยบายการปรับปรุงระบบภาษีนิเวศวิทยา ทำให้รายได้ประจำปีส่วนใหญ่มาจากรายได้ภาษีสิ่งแวดล้อมและจะถูกนำกลับไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมอีกครั้ง นอกจากนี้ ยังมีหลายประเทศที่ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการศึกษาความเป็นไปได้

และข้อจำกัดของการปรับปรุงระบบภาษีนิเวศวิทยา เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพด้านต้นทุนและความได้เปรียบเชิงความสามารถในการแข่งขัน งานวิจัยในอดีตที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาอย่างจริงจังด้านต้นทุนสิ่งแวดล้อมโดย Ekins (1999) ได้รับความรู้จัดประเภทของภาษีและค่าธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมไว้ 3 ประเภทคือ

1. Cost-Covering Charges เป็นค่าธรรมเนียมที่เก็บเพื่อตรวจสอบและควบคุมการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ user charges เป็นค่าธรรมเนียมที่เก็บจากผู้บริโภคทรัพยากรที่เฉพาะเจาะจง เช่น ค่าธรรมเนียมที่เก็บจากการปล่อยน้ำเสีย และ earmarked charges เป็นค่าธรรมเนียมที่เก็บจากผู้บริโภคทั่วไป เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้น้ำ

2. Incentive Taxes เป็นภาษีที่เก็บเพื่อลดพฤติกรรมทำลายสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ optimal incentive taxes เป็นภาษีที่เก็บจากต้นทุนความเสียหายของสิ่งแวดล้อม ซึ่งคำนวณได้ยาก และ instrument incentive taxes เป็นภาษีที่เป็น standard pricing คือ การกำหนดอัตราที่แน่นอน

3. Revenue-Raising Taxes เป็นภาษีที่เก็บเพื่อเป็นรายได้ของภาครัฐ โดยการลดภาษีแรงงานแต่ไปเพิ่มภาษีสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกับ Bosquest (2000) ศึกษาการใช้ Environment Tax Reform (ETR) ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบภาษี (Tax burden) ที่เก็บจากการจ้างงาน รายได้และการลงทุน เพื่อเปลี่ยนไปเป็นการเก็บภาษีที่กิจการทำให้เกิดมลภาวะ ทรัพยากรสูญสิ้นและของเสีย ซึ่งทำให้เกิดคำถามที่ว่า “ภาษีสภาพแวดล้อมจะช่วยให้ราคาหุ้นหรือมีการจ่ายเงินปันผลที่สูงขึ้นแก่ผู้ถือหุ้นหรือเพื่อช่วยสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นจริงหรือไม่?” และผลจากการศึกษาพบว่า เมื่อภาษีสภาพแวดล้อมถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการคิดลดภาษีเงินเดือนแล้ว คนก็จะหันมาลดกิจกรรมในกระบวนการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อมลง ก่อให้เกิดกำไรส่วนเกินเพิ่มขึ้นหรือผลเสียจากการผลิตลดลง ขณะเดียวกันก็จะส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้นในระยะยาวต่อไป ดังนั้น การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือการบัญชีสำหรับความยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกันต่อการสร้างความยั่งยืนด้วยความร่วมมือกันระหว่างผลประโยชน์จากการพัฒนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็มีความพยายามที่จะควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมให้

อยู่ในระดับที่สาธารณชนยอมรับได้ ถือเป็นทางเลือกในอนาคตในการสร้างความยั่งยืนยาวนานและเพิ่มทางเลือกให้กับชนรุ่นหลัง

นอกจากนี้ ข้อบังคับทางกฎหมาย (Legitimacy) เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ช่วยผลักดันให้องค์กรทำการเปิดเผยข้อมูลให้สอดคล้องกับกฎหมายที่กำหนดไว้มากขึ้น ในลักษณะของการเปิดเผยตามความสมัครใจ (Voluntary Disclosure) ตามข้อบังคับขั้นต่ำหรือเปิดเผยข้อมูลโดยทั่วไปอย่างต่อเนื่องมากขึ้น (Gray, 2000) สอดคล้องกับมุมมองทัศนคติของคนไทยที่มุ่งให้ความสำคัญกับกฎ ระเบียบ และการบังคับมากกว่าที่จะมาจากความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หากแต่ได้รับประโยชน์กลับคืนแก่องค์กรแนวปฏิบัติต่างๆ จะได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ตัวบทกฎหมายจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน (Kuasirikun, 2005) งานวิจัยในอดีต พบว่า การถูกบังคับด้วยกฎหมายหรือข้อกำหนดให้ปฏิบัติ จะทำให้ปริมาณการเปิดเผยข้อมูลน้อยกว่าการเปิดเผยด้วยความสมัครใจ (Villers and Staden, 2009) ทั้งนี้ กิจกรรมบางแห่งอาจต้องปรับระบบรายงานทางการเงินให้สอดคล้องกับการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น สารสนเทศที่จัดทำควรมีลักษณะที่สะท้อนความจริงด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยฝ่ายบริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม หนี้สินเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การประเมินและกลั่นกรองงบประมาณรายจ่ายลงทุนโดยนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะด้านการบัญชีบริหารมาประยุกต์ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งท้าทายต่อนักบัญชีที่จะต้องจัดให้มีสารสนเทศและระบบการควบคุมต่างๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น แต่ยังคงพบว่าการนำเสนอรายงานต่อสาธารณชนหรือบุคคลภายนอกในเรื่องการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมจึงถือเป็นเรื่องยากในการประเมินการรับรู้ การวัดมูลค่าการบันทึกและการจัดประเภทรายการ ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงินเกี่ยวกับต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ เนื่องจากส่วนใหญ่รายการเกี่ยวกับบัญชีสิ่งแวดล้อมจะไม่เข้าเกณฑ์การรับรู้รายการตามข้อกำหนดของการบัญชีการเงิน แต่ในทางปฏิบัติกิจการมักเปิดเผยข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมไว้ในรายงานประจำปี

สำหรับในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ได้ยกร่างหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการขึ้น เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้แก่บริษัทจดทะเบียนและกิจการทั่วไป โดยได้ระบุถึงประเด็นด้านการดำเนินการตามความรับผิดชอบต่อสังคมว่า ปัจจัยความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนอกจากเป็นสาเหตุของการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากมหาศาลจนเกินกว่าความจำเป็นแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสังคม สาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนตามมา ดังนั้น ธุรกิจจึงมีหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ด้วยการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นการปฏิบัติตามแนวทางการรับผิดชอบต่อสังคมอย่างครบถ้วน โดยข้อมูลที่เปิดเผยนั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสีย ทุกฝ่ายแล้วยังช่วยในการสอบทานให้ธุรกิจทราบได้ว่าได้ดำเนินการในเรื่องการบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมตรงกับเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ โดยถือว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกคน Porter and Kramer (2006) กล่าวว่า แม้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นบุคคลที่อยู่ภายนอกองค์กรแต่กิจการยังคงมุ่งรักษาไว้ซึ่งคุณค่าขององค์กรเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ หลายองค์กรจึงได้เล็งเห็นและตระหนักต่อการมีส่วนร่วมในการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น แต่ปัญหา คือ การขาดมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอยู่หลายประการ เช่น การรับรู้ค่าความเสียหาย เมื่อเกิดคดีความฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากคู่กรณี เมื่อใดควรรับรู้เมื่อเกิดคดีฟ้องร้องต่อศาล หรือเมื่อใดองค์กรจะต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหาย จะบันทึกายงานและจัดประเภทของรายงานนี้อย่างไร รวมทั้งการเปิดเผยอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสมที่ไม่มากจนทำลายชื่อเสียงและภาพลักษณ์ขององค์กร หรือเปิดเผยน้อยจนทำให้ดูเหมือนว่าไม่ทำการเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ

เพราะฉะนั้น องค์การต่าง ๆ จำนวนมากจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ด้วยการรณรงค์ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นปัจจัยสำคัญในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือใช้วัตถุดิบที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดแนวคิดที่เรียกว่า “ผลิตภัณฑ์สีเขียว” หรือผลิตพลังงานทดแทน เช่น ในแถบประเทศสแกนดิเนเวียได้มีการกระตุ้นให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตและการใช้พลังงานความร้อนและพลังงาน (Combined Heat and Power: CHP) จากก๊าซธรรมชาติ ลดการเผาผลาญสิ่งมีชีวิตต่อหน่วยพื้นที่ลงและมีการใช้พลังงานจากกังหันลมปรับปรุงโรงงานผลิตที่เก่า ๆ รวมถึงโรงงานที่มีการผลิตนิวเคลียร์ (Vehmas et al, 1999) ในหนังสือ “The Economics of Welfare” อ้างถึงภาษีที่ชื่อว่า “Pigouvian Tax” ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับ Polluter-Pays Principle (PPP) โดยมีความสำคัญ คือ การผลิตที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่นรัฐบาลจะมีมาตรการเรียกเก็บภาษีจากผู้ก่อผลกระทบตามมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในรูปของค่าธรรมเนียมและจะนำเงินจำนวนนี้ไปชดเชยให้กับผู้ได้รับความเสียหาย (O’Riordan, 2000) การให้เงินอุดหนุน ทั้งในรูปของเงินให้เปล่าหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้ในการปรับปรุงสภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างตลาดขึ้นเพื่อซื้อขายสิทธิในการก่อกมลพิษ

สรุป

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับโลกและนานาชาติ ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจและใส่ใจรับผิดชอบ หดหยั้งและลดการใช้ทรัพยากรที่ฟุ่มเฟือยและทำลายทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา ถึงเวลาที่เหมาะสมแล้วหรือยังที่การดำเนินงานของธุรกิจต่าง ๆ ต้องเปลี่ยนแนวคิดการบริหารธุรกิจเพียงเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดด้วยการสร้างชื่อเสียง ทำกำไรสูงสุดและมีกำไรโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นนั้น มาเป็นการเพิ่มอำนาจทางเศรษฐกิจด้วยการทำกำไรอย่างยั่งยืนเพื่อการอยู่รอดในระยะยาว โดยตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและแบ่งปันกลับคืนสังคมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยการบริหารกิจการอย่างระมัดระวังในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่าและพยายามลดต้นทุนการผลิตอย่างเป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม แล้วทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วยการรายงานบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมไว้ในรายงานประจำปี หรือทำในรูปแบบของรายงานแยกต่างหาก ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละธุรกิจและความต้องการของสังคม ขณะเดียวกันอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ คงหนีไม่พ้นการขาดมาตรฐาน กฎระเบียบและข้อบังคับที่รัดกุมชัดเจน อาจเป็นเพราะว่าไม่สามารถกำหนดวิธีการรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมได้ หากมีการกำหนดระบบการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เป็นมาตรฐานสากลให้องค์กรที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือปฏิบัติเป็นทิศทางเดียวกัน การจะอยู่ได้ในระยะยาวจึงจะไม่ใช่ปัญหาสำคัญอีกต่อไป ดังนั้น องค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลควรที่จะมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารและทุกหน่วยงานรับผิดชอบ รวมถึงผู้บริหารต้องร่วมมือกันผลิตสินค้าและบริการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจึงจะทำให้เกิดจุดดุลยภาพระหว่างผลตอบแทนจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและผลเสียที่เกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งต้องเริ่มจากผู้บริหารที่ยังไม่ตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อมูลทางการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมที่จะนำมาใช้บริหารกิจการอย่างยั่งยืนและตัวนักบัญชีก็ยิ่งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม การสร้างวิธีการดำเนินกิจกรรมที่ได้กลั่นออกมาจากจิตสำนึกรับผิดชอบที่คืนกำไรกลับสู่สังคม ไม่เพียงแต่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก แต่ยังต้องคำนึงถึงอนาคตของลูกหลานและประเทศชาติในภาพหน้า การรักษาสภาพแวดล้อมและไม่ทำลายให้เกิดความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติยังไม่พอเพียง แต่ยังต้องสร้างและฟื้นฟูตลอดเวลาจึงจะสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาให้สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับธุรกิจจึงจะนำไปสู่หนทางแห่งความยั่งยืนในที่สุด ดังคำกล่าวของ Ansoff (1965) ที่ว่า “การเจริญเติบโตของธุรกิจหนึ่ง ๆ มาจากการพัฒนาองค์กรให้มีความเก่งอยู่ในตัว ในขณะที่การพัฒนาองค์กรให้มีความ “ดี” อยู่ในตัวจะก่อให้เกิดความยั่งยืน (Sustainability) ของธุรกิจนั้น ๆ ต่อไป”

เอกสารอ้างอิง

- ประธาน ไตรจักรภพ. (2548). พฤติกรรม ทศนคติของผู้บริโภค
กับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย (1).
หนังสือประชาชาติธุรกิจ, 29(3753).
- Ansoff, H. I. (1965). *Corporate strategy: An analytic
approach to business policy for growth and expansion*.
New York: McGraw-Hill.
- Bosquest, B. (2000). Environmental tax reform: does it work?.
A survey of the empirical evidence, 34(1), 19-32.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The triple
bottom line of 21st century Business*. Capstone: Oxford.
- Ekins, P. (1999). European environmental taxes
and charges: recent experiences, issues and trends.
Ecological Economics, 31(1), 39-62.
- Grant, P. & Perren, L. (2000). The Evolution of
Management Accounting Routines in Small Businesses:
A Social Construction Perspective. *Management Accounting
Research*, 11(4).
- Gray, R. (2000). Current developments and trends
in social and environmental accounting, reporting
and attestation: a review and comment. *International
Journal of Auditing*, 4, 247-268.
- Guthrie J. & Boedker C. (2006). Perspectives on
'New' Models of Business Reporting: A Reflective
Note: Editorial Introduction to the Accounting,
Auditing and Accountability. *Special Themes
Section on Alternative Perspectives on 'New' Models
of Business Reporting*, 19(6).
- Kuasirikun, N. (2005). Attitudes to the development
and implementation of social and environmental
accounting in Thailand. *Critical Perspectives on
Accounting*, 26(8), 35-57.
- O'Donnell, E.D. & David, S.J. (2000). How information
systems influence user decisions: a research framework and
literature review. *International Journal of Accounting
Information Systems*, 1, 178-203.
- Porter, M.E. & Kramer, M.R. (2006). Strategy and
Society. N.P.: The Link Between Competitive
Advantage and Corporate Social Responsibility
Harvard Business Review.
- Simon, S. Gao, Saeed Heravi & Jason Zezheng
Xiao. (2005). Determinants of corporate social and
environmental reporting in Hong Kong: a research
note. *Accounting Forum*, 29, 233-242.
- Vehmas, J., et al. (1999). Environmental taxes on
fuels and electricity-some experiences. *The Nordic
countries*, 27, 343-355.
- Villers, C. & Staden, C. J. (2009). Shareholders'
requirements for corporate environmental disclosures:
a cross country comparison. *The British Accounting
Review*, 1-37.